

519 సర్వోన్నత న్యాయస్థాన నివేదికలు [1999] 3

S.C.R.

రామ్ ప్రసాద్
వర్మెన్
స్టేట్ ఆఫ్ మహారాష్ట్ర
మే 12, 1999

[కె.టి.థామస్ మరియు డి.పి.మోహపాత్ర న్యాయమూర్తులు]

ఇండియన్ ఎవిడెన్స్ యాక్ట్, 1872 - సెక్షన్ 32 - మరణాన్ని ఆశించి మేజిస్ట్రేట్ కి చేసిన ప్రకటన, కానీ maker బ్రతికి ఉన్నాడు - సెక్షన్ 32 యొక్క క్యాసెట్ లోకి మార్చడానికి మరణం సరిపోదు, ఆమోదయోగ్యం కాదు.

సెక్షన్ 157 - కింద చేసిన స్టేట్ మెంట్ - సాక్షి వాంగ్మూలాన్ని ధృవీకరించడానికి మాత్రమే ఉపయోగించబడుతుంది.

సెక్షన్ 155 - కింద చేసిన స్టేట్ మెంట్ - సాక్షి వాంగ్మూలానికి విరుద్ధంగా ఉపయోగించవచ్చు.

సహచర సాక్ష్యం - ఆమోదించినవారు ఇచ్చిన ఒప్పుకోలు స్టేట్ మెంట్ - నేరారోపణ కోసం జతచేయవలసిన ప్రాముఖ్యత - హేల్డ్, ధృవీకరించబడినట్లయితే మరియు అది విశ్వసనీయత పరీక్షలో తప్పక ఉత్తీర్ణత సాధించాలి.

క్రిమినల్ ప్రొసీజర్ కోడ్, 1973 - సెక్షన్ 164 - మేజిస్ట్రేట్ కి చేసిన ప్రకటన సాక్షి యొక్క సాక్ష్యం యొక్క ధృవీకరణకు మాత్రమే పరిమితం కాదు - ఒకవేళ తయారీదారు మరణిస్తే సెక్షన్ 32 స్థాయికి పెంచబడవచ్చు.

మృతుడు PW-1 సోదరుడు మరియు కిరాయి హత్య చర్యలో హత్య చేయబడ్డాడు. ఊహించిన బాధితుడు PW-1. అయితే తీవ్ర గాయాలతో ప్రాణాపాయం నుంచి బయటపడ్డాడు. PW-1 హత్యకు A-2 మరియు A-4 తో కలిసి A-1 ప్లాన్ చేసినట్లు ఆరోపణలు ఉన్నాయి. అసలు చర్య A-5, A-6, A-7, A-10 మరియు PW-2తో పాటు నిర్దోషులుగా విడుదలైన మరికొందరు చేశారు.

అతను గాయపడినప్పుడు PW-1 ఇచ్చిన స్టేట్ మెంట్ పై ప్రాసిక్యూషన్ ఎక్కువగా ఆధారపడింది, అతను చనిపోలేదు అనే వాస్తవం ఉన్నప్పటికీ దానిని మరణిస్తున్న డిక్లరేషన్ గా వ్యాఖ్యానించింది.

అపూవర్గా మారిన PW-2 చేసిన ప్రకటనపై మరింత ఎక్కువ ఆధారపడటం జరిగింది. A-1 మరియు A-4 మధ్య జరిగిన సంభాషణలకు తాను సాక్షిని మరియు హత్యకు సంబంధించిన పూర్తి ప్రణాళికను కూడా వివరంగా వెల్లడించాడు.

సెక్షన్ 302 ప్రకారం భారతీయ శిక్షాస్ఫూటిలోని సెక్షన్ 109 మరియు 150తో చదివిన A-1 మరియు A-4లను హైకోర్టు దోషులుగా నిర్ధారించింది. A-5, A-6, A-7 మరియు A-10 దోషులుగా కూడా నిర్ధారించబడింది. అందుకే ఈ విజ్ఞప్తులు.

నిందితులు నం.4, 5, 6, 7 మరియు 10 దాఖలు చేసిన అప్పీల్‌లను కొట్టివేస్తూ, A-1 అప్పీల్‌ను అనుమతించి, అతని నేరారోపణను రద్దు చేస్తూ ఈ కోర్టు ఈ శిక్షను విధించింది.

హేల్డ్: 1.PW-1 చేసిన స్టేట్‌మెంట్ మరణిస్తున్న డిక్లరేషన్‌గా నమోదు చేయబడినప్పటికీ, ఎవిడెన్స్ చట్టంలోని సెక్షన్ 32 ప్రకారం సాక్ష్యంగా ఉపయోగించబడదు. ఈ స్టేట్‌మెంట్ ఇచ్చినప్పుడు, అతను మరణం గురించి ఎదురుచూస్తూ ఉండేవాడు, దానిని సెక్షన్ 32లోని క్యాసెట్‌లోకి మార్చడానికి సరిపోదు. స్టేట్‌మెంట్‌ను రూపొందించిన వ్యక్తి జీవించి ఉన్నంత కాలం అది విచారణ సమయంలో నమోదు చేయబడిన స్టేట్‌మెంట్ పరిధిలో మాత్రమే ఉంటుంది.

[523-H; 524-A-B]

2. ఎవిడెన్స్ యాక్ట్‌లోని సెక్షన్ 157 "వాస్తవాన్ని పరిశోధించడానికి చట్టబద్ధంగా సమర్థులైన ఏదైనా అధికారం" ముందు అదే వాస్తవానికి సంబంధించి సాక్షి చేసిన ఏదైనా పూర్వపు ప్రకటనకు రుజువును అనుమతిస్తుంది, అయితే దాని ఉపయోగం అటువంటి సాక్షి యొక్క సాక్ష్యాన్ని ధృవీకరించడానికి పరిమితం చేయబడింది. కానీ ఒక మేజిస్ట్రేట్‌కు చేసిన ప్రకటన నిషేధం ద్వారా ప్రభావితం కాదు, ఎందుకంటే అతను సెక్షన్ 164లో అందించిన విధంగా ఒక వ్యక్తి యొక్క స్టేట్‌మెంట్‌ను రికార్డ్ చేయవచ్చు. తయారీదారు మరణిస్తే అటువంటి ప్రకటన సెక్షన్ 32 స్థాయికి ఎలివేట్ చేయబడుతుంది లేదా అది రాజ్యంలోనే ఉంటుంది లేదా అసలు అది ఏమిటి. ఈ ప్రకటన సాక్ష్యాధారాల చట్టంలోని సెక్షన్ 157లో అందించిన విధంగా సాక్షిని ధృవీకరించడానికి లేదా సెక్షన్ 155లో అందించిన విధంగా అతనిని వ్యతిరేకించడానికి ఉపయోగపడుతుంది.

మక్సూదన్ & అదర్స్ v. స్టేట్ ఆఫ్ U.P., A.I.R. (1983) SC 216, ఆధారపడింది.

3. సహచరుడి సాక్ష్యంపై చర్య తీసుకోవడానికి ఎటువంటి చట్టపరమైన అడ్డంకి లేదు. వస్తుపరమైన వివరాలతో ధృవీకరించబడనంత వరకు అటువంటి సాక్ష్యం ఆధారంగా నేరారోపణ చేయడం వివేకం కాదు. సాక్ష్యం విశ్వసనీయత పరీక్షలో ఉత్తీర్ణత సాధించాలి మరియు దానిపై చర్య తీసుకోవడానికి ముందు తగిన ధృవీకరణను పొందాలి.

[525-C-D]

క్రిమినల్ అప్పీలేట్ జ్యురిస్టిక్షన్: క్రిమినల్ అప్పీల్ నెం.592 ఆఫ్ 1994 మొదలైనవి.

CrI.A.No.218 ఆఫ్ 1989లో బొంబాయి హైకోర్టు యొక్క 03.03.1993 నాటి తీర్పు మరియు ఉత్తర్వు నుండి.

ఆర్.ఎస్.లాంబాట్, అప్పిలెంట్ కోసం CrI.A.No.592/94, 1187/95 మరియు 335/99లో.

ఆర్.ఎస్.సోధి, అప్పీలుదారు కోసం CrI.A.No.507/93లో, వి.బి.జోషి మరియు డి.ఎం.నార్గోల్కర్ ప్రతివాదికోసం.

కోర్టు ద్వారా తీర్పు వెలువడింది

థామస్, J. ఈ అప్పీళ్లు కిరాయి హత్య కేసుకు సంబంధించినవి. హంతకుల ప్రధాన లక్ష్యం ఒక రామ్ కిషోర్ సోమని @ రాము అయినప్పటికీ, వారు అతని తమ్ముడు అశోక్ సోమనిని మాత్రమే చంపగలిగారు, అతని అపరాధ విధి కారణంగా, అతని అన్నయ్యతో అవకాశం ఉంది. అయినప్పటికీ, వారు లక్ష్యంగా చేసుకున్న వ్యక్తిని క్రూరంగా చంపడంలో విజయం సాధించారు, అతనికి చాలా గాయాలు కలిగించాయి, వారిలో కొందరు ప్రాణాంతకం దగ్గర ఉన్నారు. అతను అలాంటి గాయాల నుండి బయటపడినందున అతను కథ చెప్పడానికి ట్రైల్ కోర్టుకు హాజరయ్యారు.

కథ నిజమైతే, హాస్యాస్పదంగా, ఒక న్యాయస్థానం ఆవరణలో కుట్ర జరిగింది మరియు దాని ముగింపు అమరావతి (మహారాష్ట్ర)లోని ఎంప్లాయ్మెంట్ ఎక్స్చేంజ్ ఆఫీస్ సమీపంలోని బహిరంగ రహదారిపై ప్రదర్శించబడింది. ఈ కేసుకు సంబంధించి మొత్తం పది మంది వ్యక్తులపై పోలీసులు చార్జిషీట్ దాఖలు చేశారు, అందులో ఒక అనిల్ చౌదరి (PW-2) అప్రూవర్ గా మారడంతో క్షమాపణలు

పొందారు. మిగిలిన వారిలో నలుగురిని మాత్రమే దోషులుగా నిర్ధారించారు మరియు మిగిలిన వారందరినీ ట్రయల్ కోర్టు నిర్దోషులుగా ప్రకటించింది. నిర్దోషికి వ్యతిరేకంగా రాష్ట్రం అప్పీల్ చేసింది మరియు దోషిగా తేలిన నిందితులు తమ నేరారోపణ మరియు శిక్షకు వ్యతిరేకంగా అప్పీల్ చేశారు. అప్పీల్ పెండింగ్ లో ఉన్న సమయంలో A-2 రామ్ కిషోర్ యాదవ్ - కింగ్ పిన్ - మరణించాడు మరియు అతనిపై అప్పీల్ రద్దు చేయబడింది.

బాంబే హైకోర్టు (నాగ్ పూర్ బెంచ్) డివిజన్ బెంచ్ A-9-రాజేంద్రను నిర్దోషిగా ప్రకటించడంతో పాటు నలుగురు నిందితులపై నేరారోపణ మరియు శిక్షను కూడా ధృవీకరించింది. కానీ హైకోర్టు A.1-గోపాల్ మహారాజ్ మరియు A.4-రామ్ ప్రసాద్ యాదవ్ ల నిర్దోషులను రద్దు చేసింది మరియు వారు కూడా ఐపిసి లో సెక్షన్ 302 ప్రకారం సెక్షన్ 109 మరియు 150 IPCలతో పాటు మరికొన్ని తక్కువ నేరాలకు కూడా దోషులుగా నిర్ధారించబడ్డారు. ప్రధాన నేరంపై వారికి జీవిత ఖైదు మరియు తక్కువ నేరాలకు తక్కువ జైలు శిక్ష విధించబడింది.

కేసు యొక్క సారాంశం ఇది: రామ్ కిషోర్ సోమాని @ రాము సోమాని (P.W.1) మరియు అతని సోదరుడు అశోక్ సోమాని (మరణించిన) అమరావతిలో బట్టల వ్యాపారం చేస్తున్నారు. A.1-గోపాల్ మహారాజ్ 1986లో మున్సిపల్ ఎన్నికలకు అభ్యర్థిగా పోటీ చేసిన అదే వార్డులో PW.1 – రాము సోమాని కూడా అభ్యర్థిగా పోటీ చేశారు. ఈ పోటీ అసహనాన్ని పెంచింది , ఇది కాలక్రమేణా , లోతుగా పాతుకుపోయిన అగ్రహానికి దారితీసింది మరియు అతను తన ప్రత్యర్థి అయిన రాము సోమాని యొక్క పరిసమాప్తి కోసం ముందుకు వెళ్లాలని నిర్ణయించుకున్నప్పుడు అది దాని అత్యున్నత స్థాయికి చేరుకుంది. అతను A.2-గ్యాంగ్ స్టర్-గ్యాంగ్ కు నాయకుడు అయిన రామ్ కిషోర్ యాదవ్ సహాయం కోరాడు. A.2-రామ్ కిషోర్ యాదవ్ క్రిమినల్ కేసుకు సంబంధించి ఇప్పటికే జైలులో ఉన్నందున , A.1-గోపాల్ మహారాజ్ జ్యుడిషియల్ మేజిస్ట్రేట్ ఆఫ్ ఫస్ట్ క్లాస్ (అమరావతి) కోర్టుకు వెళ్లారు , అక్కడ A.2 -రామ్ కిషోర్ యాదవ్ అనుకున్నారు. ఆ క్రిమినల్ కేసుకు సంబంధించి జైలు నుంచి హాజరు పరచాలి.A.1-A.2 బెయిల్ పై పెద్దది కాకుండా చూసేందుకు PW.1 అన్ని ప్రయత్నాలు చేశారని A.2-రామ్ కిషోర్ యాదవ్ ను గోపాల్ మహారాజ్ ఆకట్టుకున్నారు. PW.1-రాము సోమానిని లిక్విడేట్ చేయమని అతను A.2ని అభ్యర్థించాడు. అయినప్పటికీ, అతను PW.1ని హెచ్చరించాడు, ఎందుకంటే అతను ఎల్లప్పుడూ కాపలాగా ఉంటాడు మరియు అంగరక్షకుల ద్వారా నిరంతరం తిరుగుతూ ఉంటాడు కాబట్టి అతనిని

అంతం చేయడం అంత సులభం కాదు. A.1 - గోపాల్ మహారాజ్ హత్య గురించి మాట్లాడే ప్రత్యక్షసాక్షులు ఉండకుండా అంగరక్షకులను కూడా లిక్విడేట్ చేయాలని సూచించారు.

పై ప్రసంగం 10.12.1987న అదే స్థలంలో మళ్ళీ పునరావృతమైంది. A.4-A.2-రామ్ కిషోర్ యాదవ్ సోదరుడు A.4-రామ్ ప్రసాద్ యాదవ్ హాజరుకావడం మాత్రమే అదనంగా ఉంది, A.4-రామ్ ప్రసాద్ యాదవ్ తన అనుచరులు-గ్యాంగ్స్టార్లకు అవసరమైన పని చేయమని చెప్పాడు మరియు తనను తాను అరెస్టు చేయమని ప్రతిపాదించాడు. ఈలోగా కొన్ని చిన్న కేసులకు సంబంధించి , A.2 మరియు A.4 తేదీల్లో అనుమానితుడి పెనుంబ్రా పడకుండా ఉండేందుకు , కిరాయి హంతకులకు గురిపెట్టిన వ్యక్తులకు పరిచయం లేకపోవడంతో, పెద్దగా ప్రమాదం లేకుండా హతమార్చవచ్చునని భావించారు.

A.2 మరియు A.4 వారి అనుచరులు రాము సోమానిని లిక్విడేట్ చేయాలని కోరుకున్నారు. 12.12.1986న, A.4-రామ్ ప్రసాద్ యాదవ్ తన ఉదంతంతో కొన్ని చిన్న చిన్న కేసుల్లో తనను తాను అరెస్టు చేయగలిగాడు. అయితే A.4-A.4 కటకటాల వెనక్కి వచ్చిన తర్వాత కూడా రాము సోమాని ఎందుకు చంపలేదని రామ్ ప్రసాద్ యాదవ్ తన ఆందోళనను ప్రదర్శించారు. రాము సోమాని లిక్విడేషన్ కు సంబంధించిన అసైన్ మెంట్ ను ఏ మాత్రం ఆలస్యం చేయకుండా అమలు చేయకపోతే , అతను తన అనుచరులను మరో హత్య చేస్తామని బెదిరించాడు.

అనిల్ చౌదరి (PW.2)తో పాటు ఆరుగురు నిందితులు (A.5-బాబా స్వామి @ వినిత్, A.6 అనిల్ మోతీరామ్ ధోటే , A.7-రాజు @ మితున్ గల్హోట్ మరియు ప్రమోద్ ఇంగాలే) లక్ష్యం కోసం గాలింపు చేపట్టారు. మధ్యాహ్నం 3 గంటల సమయంలో రాము సోమాని వారు గుర్తించారు.

15.12.1987న ఈలోగా ఆయన తన ఇంట్లో కూర్చోవడంతో వారు అతనిని చేరుకోలేకపోయారు. కానీ అది స్వల్పకాలిక భద్రత మాత్రమే.

దాదాపు 4 P.M. 15.12.1987న, రాము సోమాని తన తమ్ముడు అశోక్ సోమాని నడుపుతున్న స్కూటర్ లో పిలియన్ సీట్ పై స్లింకింగ్ మర్డర్ ల గురించి ఎటువంటి సూచన లేకుండా ఇంటి నుండి బయటకు వెళ్ళాడు. ఎంప్లాయ్ మెంట్ ఎక్సేచంజ్ కార్యాలయం సమీపంలోకి రాగానే దుండగులంతా వారిపై విరుచుకుపడి మారణాయుధాలతో దాడికి పాల్పడ్డారు. తమ బాధితుడు చాలా దారుణంగా నరికివేయబడ్డాడని చూసిన గ్యాంగ్స్టర్లు అక్కడి నుండి పారిపోయారు.

ఇద్దరికీ తీవ్ర గాయాలు కావడంతో ఇద్దరినీ ఆస్పత్రికి తరలించారు. ఇద్దరి మరణ ప్రకటనలను జ్యూడిషియల్ మేజిస్ట్రేట్ (PW.16) నమోదు చేశారు. అదే రాత్రి అశోక్ సోమాని గాయాలతో మరణించాడు, అయితే రాము సోమాని వైద్యం ప్రక్రియలో పురోగతిని నమోదు చేశాడు మరియు చివరికి అతను ఆసుపత్రి నుండి డిస్చార్జ్ అయ్యాడు.

నిందితులందరినీ అరెస్టు చేశారు , వేర్వేరు తేదీల్లో వేర్వేరు నిందితులు , PW.2-అనిల్ చౌదరి ఇంటికి సమీపంలో ఉన్న బావి నుండి కొన్ని ఆయుధాలను స్వాధీనం చేసుకున్నారు. అతన్ని నిందితుడు నెం.8గా చిత్రీకరించారు. అతను చీఫ్ జ్యూడిషియల్ మేజిస్ట్రేట్ కు ఒప్పుకోలు స్టేట్ మెంట్ ఇచ్చాడు మరియు 11.03.1988న అతనికి క్షమాపణ (pardon) ఇవ్వబడింది మరియు అతన్ని అప్రూవర్ గా మార్చారు.

A.5-బాబా స్వామి , A.6-అనిల్ ధోటే , A.7-రాజు గల్లోట్ మరియు A.10-ప్రమోద్ ఇంగాలేతో పాటు PW.2-అనిల్ చౌదరి ఈ సంఘటనలో దుండగులుగా ఆపాదించబడిన పాత్రలు PW చేత చెప్పబడ్డాయి. 1-రాము సోమాని మరియు PW.2-అనిల్ చౌదరి పూర్తి స్థాయిలో. ట్రయల్ కోర్టు మరియు హైకోర్టు డివిజన్ బెంచ్ వారి సాక్ష్యాలపై చర్య తీసుకోవడాన్ని ఎంచుకున్నాయి మరియు వారు నేరాలకు పాల్పడినట్లు నిర్ధారించారు.

PW.1-రాము సోమాని మరియు మరణించిన అశోక్ సోమాని ఆ స్థలంలో మరియు ప్రాసిక్యూషన్ పేర్కొన్న సమయంలో చాలా తీవ్రమైన గాయాలు అయ్యాయని ఇప్పుడు ఎటువంటి వివాదం లేదు. ఆ అంశంలో , దుండగుల గుర్తింపు గురించి మాత్రమే వివాదం ఉంది. PW.2-అనిల్ చౌదరి 15.12.1986 నాటి సంఘటనతో సహా అన్ని స్పష్టమైన వివరాలతో కథను వివరించారు. PW.1-రాము సోమాని కూడా పూర్తి వివరాలతో సంఘటనను వివరించాడు , అయినప్పటికీ అతను దాడి చేసినవారిలో A.5, A.6, A.7 మరియు PW.2ని మాత్రమే గుర్తించగలిగాడు. PW.5-అవినాష్ యొక్క సాక్ష్యం ద్వారా ఈ సంఘటనలో అతని భాగస్వామ్య ప్రభావవంతంగా నిర్ధారించబడినందున PW.1 A.10ని గుర్తించలేకపోయింది. PW.4-బాలాజీ బోజ్జే యొక్క వాంగ్మూలం A.5-బాబా స్వామి మరియు A.7-రాజు గల్లోట్ల భాగస్వామ్యానికి సంబంధించి అదనపు సాక్ష్యాలను అందిస్తుంది.

Ext.52 అనేది PW.1-రాము సోమాని చేసిన మరణ ప్రకటన , దీనిని జ్యూడిషియల్ మేజిస్ట్రేట్ (PW.16) నమోదు చేశారు. ట్రయల్ కోర్టు మరియు హైకోర్టు రెండూ Ext.52ని సాక్ష్యంగా

పరిగణించాయి. శ్రీ ఆర్.ఎస్. లాంబాట్ , న్యాయవాది, రెండు కోర్టులు Ext.52ని సాక్ష్యంగా పరిగణించడంలో తప్పు చేశాయని , ఎందుకంటే ఆ స్టేట్మెంట్ ఇచ్చిన వ్యక్తి చనిపోలేదు కాబట్టి అది ఎవిడెన్స్ యాక్ట్ లోని సెక్షన్ 32 కిందకు రాదని తృప్తిపడ్డారు. విచారణ సమయంలో నమోదు చేయబడిన స్టేట్మెంట్ గా ఉన్నందున , క్రిమినల్ ప్రొసీజర్ కోడ్ (సంక్షిప్తంగా "కోడ్") సెక్షన్ 162లో అందించబడిన PW.1కి విరుద్ధంగా మాత్రమే Ext.52 ఉపయోగించబడుతుందని న్యాయవాది వాదించారు.

ఎవిడెన్స్ యాక్ట్ లోని సెక్షన్ 32 ప్రకారం మరణిస్తున్న డిక్లరేషన్ గా నమోదు చేయబడినప్పటికీ , Ext.52ని సాక్ష్యంగా ఉపయోగించలేమని న్యాయవాది యొక్క వాదనతో మేము పూర్తి ఏకీభవిస్తున్నాము. PW.1 స్టేట్మెంట్ ఇచ్చిన సమయంలో అతను మరణం గురించి ఎదురుచూస్తూ ఉండేవాడు కానీ దానిని సెక్షన్ 32లోని క్యాసెట్ లోకి మార్చడానికి సరిపోదు. స్టేట్మెంట్ ను రూపొందించిన వ్యక్తి జీవించి ఉన్నంత కాలం అది విచారణ సమయంలో నమోదు చేయబడిన స్టేట్మెంట్ పరిధిలో మాత్రమే ఉంటుంది.

ఏది ఏమైనప్పటికీ, కోర్టు దానిని ఏదైనా ప్రయోజనం కోసం సాక్ష్యంగా పరిగణించగలదా అనేది ప్రశ్న. ఎవిడెన్స్ యాక్ట్ లోని సెక్షన్ 157 "వాస్తవాన్ని పరిశోధించడానికి చట్టబద్ధంగా సమర్థులైన ఏదైనా అధికారానికి" ముందు అదే వాస్తవానికి సంబంధించి సాక్షి చేసిన ఏదైనా పూర్వపు వాంగ్మూలానికి రుజువుని అనుమతిస్తుంది , అయితే దాని ఉపయోగం అటువంటి సాక్షి యొక్క సాక్ష్యాన్ని ధృవీకరించడానికి పరిమితం చేయబడింది. ఒక పోలీసు అధికారి దర్యాప్తు చేయడానికి చట్టబద్ధంగా సమర్థుడైనప్పటికీ, కోడ్ లోని సెక్షన్ 162లో ఉన్న స్పష్టమైన అడ్డంకి కారణంగా , అటువంటి విచారణ సమయంలో అతనికి చేసిన ఏదైనా ప్రకటన సాక్షి యొక్క వాంగ్మూలాన్ని ధృవీకరించడానికి ఉపయోగించబడదు. కానీ మేజిస్ట్రేట్ కి చేసిన ప్రకటన , పేర్కొన్న సెక్షన్ లో ఉన్న నిషేధం వల్ల ప్రభావితం కాదు. కోడ్ లోని సెక్షన్ 164లో అందించిన విధంగా ఒక మేజిస్ట్రేట్ ఒక వ్యక్తి యొక్క స్టేట్మెంట్ ను రికార్డ్ చేయవచ్చు మరియు స్టేట్మెంట్ ను రూపొందించిన వ్యక్తి ఆ తర్వాత మరణిస్తే , అటువంటి స్టేట్మెంట్ సెక్షన్ 32 యొక్క స్థితికి ఎలివేట్ చేయబడుతుంది లేదా అది అసలు దాని పరిధిలోనే ఉంటుంది. సెక్షన్ 164 కింద మేజిస్ట్రేట్ నమోదు చేసిన వాంగ్మూలం సాక్ష్యాధారాల చట్టంలోని సెక్షన్ 157లో అందించిన

విధంగా సాక్షిని ధృవీకరించడానికి ఉపయోగపడుతుంది లేదా సెక్షన్ 155లో అందించిన విధంగా అతనికి విరుద్ధంగా ఉండాలి.

మక్సూదన్ అండ్ అదర్స్ v. స్టేట్ ఆఫ్ U.P., AIR (1983) SC 126 ఈ కోర్టు యొక్క ముగ్గురు న్యాయమూర్తుల బెంచ్ చట్టపరమైన స్థితిని ఈ విధంగా పేర్కొంది:

“ఒక ప్రకటన చేసిన వ్యక్తి , మరణం కోసం ఎదురుచూస్తూ ఉంటే , చనిపోనప్పుడు, అది మరణిస్తున్న ప్రకటన కాదు మరియు సాక్ష్యం చట్టంలోని సెక్షన్ 32 ప్రకారం ఆమోదయోగ్యం కాదు. తక్షణ సందర్భంలో , Exts. Ka-22 మరియు Ka-23 స్టేట్ మెంట్లను రూపొందించినవారు సజీవంగా ఉండటమే కాకుండా కేసులో పదవీచ్యుతుడయ్యారు. వారి వాంగ్మూలాలు, సాక్ష్యాధారాల చట్టంలోని సెక్షన్ 157 ప్రకారం , కోర్టులో వారి వాంగ్మూలాన్ని ధృవీకరించడానికి వారు గతంలో చేసిన వాంగ్మూలాలుగా అంగీకరించబడవు.”

కాబట్టి మేము Ext.52 అని న్యాయవాది యొక్క వాదనను తిప్పికొట్టాము. PW.1 యొక్క సాక్ష్యాన్ని ధృవీకరించడానికి ఉపయోగించబడదు. అతని వాంగ్మూలాన్ని కించపరిచేలా ఏమీ చూపించబడలేదు. అతను , గాయపడినందున, సంఘటన గురించి మాట్లాడటానికి అత్యంత సహజ సాక్షిగా కనిపిస్తాడు. PW.1 ఎత్తి చూపినప్పుడు PW.2 దుండగుల్లో ఒకరిగా , PW.2-అనిల్ చౌదరి బాధితులను ప్రాణాంతకమైన దెబ్బలతో కొట్టినప్పుడు జరిగినదంతా చూశారని నమ్మడం మాకు కష్టం కాదు, తాను కూడా ఇతర దుండగులతో పాటు పాల్గొంటున్నాడు.

అందువల్ల, A.5-బాబా స్వామి , A.6-అనిల్ మోతీరామ్ ధోటే , A.7-రాజు గల్వోట్ మరియు A.10 ప్రమోద్ మోతీరామ్ ఇంగాలే ఈ సంఘటనలో చురుగ్గా పాల్గొన్నారని ఏకకాలంలో కనుగొనడంలో జోక్యం చేసుకోవడానికి మాకు ఎటువంటి కారణం లేదు. మరణించిన మరియు PW.1 రాము సోమానిపై హింసాత్మకంగా దాడి చేశారు.

A.1-గోపాల్ మహారాజ్ మరియు A.4 రామ్ ప్రసాద్ యాదవ్లకు సంబంధించిన అప్పీళ్లను డీల్ చేస్తున్నప్పుడు , వారి నేరారోపణ పూర్తిగా PW.2-అనిల్ చౌదరి వాంగ్మూలంపై ఆధారపడి ఉంటుందని మేము గుర్తించాలి. హైకోర్టు డివిజన్ బెంచ్ అతని సాక్ష్యాలపై పూర్తి నమ్మకం ఉంచింది. సహచరుడి సాక్ష్యంపై చర్య తీసుకోవడానికి వ్యతిరేకంగా ఎటువంటి చట్టపరమైన అడ్డంకులు లేనప్పటికీ ,

వస్తుపరమైన వివరాలతో ధృవీకరించబడనంత వరకు అటువంటి సాక్ష్యం ఆధారంగా నేరారోపణ చేయడం వివేకం కాదని బాగా స్థిరపడింది. అందువల్ల PW.2 యొక్క సాక్ష్యం విశ్వసనీయత యొక్క పరీక్షలో ఉత్తీర్ణత సాధించాలి మరియు A.1-గోపాల్ మహారాజ్ మరియు A.4-రామ్ ప్రసాద్ యాదవ్లకు సంబంధించినంతవరకు, అదే విధంగా చర్య తీసుకోవడానికి ముందు తగిన ధృవీకరణను పొందాలి.

PW.2-అనిల్ చౌదరి మాట్లాడుతూ, 04.12.1987న A.1-గోపాల్ మహారాజ్ A.2-రామ్ కిషోర్ యాదవ్లతో రాములు సోమానిని నిర్మూలించాల్సిన ఆవశ్యకత గురించి మాట్లాడినప్పుడు తాను కూడా కోర్టు ప్రాంగణంలో ఉన్నానని చెప్పారు. PW.2 -అనిల్ చౌదరి తన సాక్ష్యంలో 10.12.1987న A.1-గోపాల్ మహారాజ్ A.2- రామ్ కిషోర్ యాదవ్లతో అదే సంభాషణను పునరావృతం చేసాడు. పైన పేర్కొన్న సంస్కరణను ధృవీకరించడానికి ప్రాసిక్యూషన్ PW.11 యూసుఫ్ ఖాన్ మరియు PW.17- కిషన్ జము గోయల్లను విచారించింది. తాను 04.12.1987న కోర్టు ప్రాంగణానికి హాజరయ్యానని, A.1-గోపాల్ మహారాజ్, A.2-రామ్ కిషోర్ యాదవ్ల మరియు ఇతరులు ఒకరితో ఒకరు మాట్లాడుకోవడం చూశారని మాజీ పేర్కొంది. 10.12.1987న ఆ వ్యక్తులు కలిసి సంభాషించడాన్ని తాను చూశానని మరో సాక్షి చెప్పారు. కానీ వారిద్దరూ ఏం మాట్లాడుతున్నారో వినలేదు. A.1-గోపాల్ మహారాజ్ కి PW.2 ద్వారా ఆపాదించబడిన పదాలు ఇతర మూలాధారాల నుండి హామీని కలిగి ఉంటే మాత్రమే అతనితో నేర బాధ్యతను కట్టడి చేయవచ్చు. A.1-గోపాల్ మహారాజ్ A.2తో మాట్లాడుతున్నారనే వాస్తవం అటువంటి హామీని పొందేందుకు సరిపోదు.

శ్రీ వి.బి. జోషి, ప్రభుత్వం తరపు న్యాయవాది, ఇతర ఆధారాలు లేవని మా ముందు నిజాయితీగా అంగీకరించారు లేదా నేరంలో A.1-గోపాల్ మహారాజ్ ప్రమేయం గురించి PW.2 యొక్క సాక్ష్యాన్ని ధృవీకరించడానికి మెటీరియల్. మరే ఇతర పరిస్థితిని మా దృష్టికి తీసుకురాలేదు లేదా ఏ.1-గోపాల్ మహారాజ్ దాడి చేసినవారిలో ఎవరికైనా బెయిల్ ఇవ్వడానికి ఏమీ చేశాడని లేదా ఏ దశలోనూ చెప్పబడిన వ్యక్తుల రక్షణ కోసం అతను డబ్బు ఖర్చు చేసినట్లు చూపించడానికి ఎటువంటి మెటీరియల్ లేదు.

A.1-గోపాల్ మహారాజ్ కు వ్యతిరేకంగా PW.2-అనిల్ చౌదరి యొక్క వాంగ్మూలం ధృవీకరించబడనందున మేము అతని నేరారోపణను సమర్థించలేకపోతున్నాము.

కానీ A.4-రామ్ ప్రదాద్ యాదవ్ విషయంలో మాత్రం పరిస్థితి భిన్నంగా ఉంది. PW.2-అనిల్ చౌదరి అతనికి ఆపాదించిన పాత్ర ఏమిటంటే , 10.12.1987 A.4న-రాంప్రసాద్ యాదవ్ దుండగులకు రాము సోమని నిర్మూలనకు సంబంధించిన ఆపరేషన్ తో ముందుకు సాగాలని మరియు ఈలోగా తాను కటకటాల వెనక్కి వెళ్తానని చెప్పాడు. తద్వారా అతనిపై కూడా ఎలాంటి అనుమానాలు తలెత్తకుండా ఉంటాయి. PW.2-అనిల్ చౌదరి A.4-రాము సోమని నిర్మూలనకు ఆపరేషన్ నిర్వహించేందుకు దుండగులకు అన్ని ఆయుధాలు సమకూర్చిన వ్యక్తి రామ్ ప్రసాద్ యాదవ్ అని తెలిపారు. PW.2-అనిల్ చౌదరి ఇంకా మాట్లాడుతూ , తాను చెప్పిన మాట నిజమేనని A.4-రామ్ ప్రసాద్ యాదవ్ మరుసటి రోజున తనను తాను అరెస్టు చేశారు. మరియు సాక్షి A.4ని ఎగ్జిక్యూటివ్ మెజిస్ట్రేట్ కోర్టు ప్రాంగణంలో సందర్శించినప్పుడు, ఆపరేషన్ చేయడంలో జాప్యం చేసినందుకు A.4 చేత దుర్భాషలాడారు. PW.2- అనిల్ చౌదరి ప్రకారం , A.4-రామ్ ప్రసాద్ యాదవ్ యొక్క పైన పేర్కొన్న ప్రవర్తనపై అతను A.2-రామ్ కిషోర్ యాదవ్ కు ఫిర్యాదు చేసాడు , అపై A.4-రామ్ ప్రసాద్ పరిధికి కూడా వెళ్లవచ్చని A.2 హెచ్చరించాడు. జైలు నుంచి బయటకు వచ్చిన తర్వాత దుండగులు ఆపరేషన్ చేయడంలో విఫలమైతే వారిని హతమార్చడం.

క్రాస్ ఎగ్జామినేషన్ లో PW.2, A.4 నేరానికి సంబంధించిన ఆయుధాలను సరఫరా చేసినట్లు తాను ఇంతకు ముందు ఏ సంస్థకు వెల్లడించలేదని అప్పీలుదారు తరపు న్యాయవాది ఎత్తి చూపారు. కాబట్టి అతని సాక్ష్యంలోని ఆ భాగాన్ని అంగీకరించడానికి మేము ఇష్టపడము , అది నిజమో కాదో. అంతే కాకుండా, A.4-రామ్ ప్రసాద్ ప్రమేయం యొక్క ఇతర భాగానికి సంబంధించి PW.2 – అనిల్ చౌదరి చెప్పిన సాక్ష్యం ఎంతవరకు నిజం?

అతనికి క్షమాపణ ఇవ్వడానికి ముందు PW.2 మేజిస్ట్రేట్ కి ఇచ్చిన నేరాంగీకార ప్రకటన , ధృవీకరణకు సంబంధించిన అంశంగా అంచనా వేయబడింది. చట్టబద్ధంగా దీనిని ధృవీకరించే మెటీరియల్ గా ఉపయోగించగలిగినప్పటికీ, ఇది సహచరుడి యొక్క పూర్వపు ప్రకటన మాత్రమే కాబట్టి మేము దానికి ఎక్కువ బరువును జోడించాల్సిన అవసరం లేదు.

A.4 తరపు న్యాయవాది రామ్ ప్రసాద్ మాట్లాడుతూ తనను పోలీసులు విచారించినప్పుడు A.4 గురించి తాను ఏమీ మాట్లాడలేదని PW.2 స్వయంగా అంగీకరించారని తెలిపారు. కానీ ఇప్పుడు దాని వల్ల పెద్దగా ఉపయోగం లేదు ఎందుకంటే PW.2ని నిందితుడిగా పోలీసులు విచారించారు, అపై అతను

నిజాన్ని బయటపెట్టలేదు. ఆ తర్వాత తన మనసు మార్చుకుని మొత్తం నిజాన్ని ఒప్పుకుంటానని చెప్పాడు. ఒప్పుకోలులో అతను తనను మరియు ఇతరులను చిక్కుకున్నాడు. కాబట్టి పోలీసులు విచారించినప్పుడు అతను మొదట్లో పూర్తి నిజాన్ని బయటపెట్టకపోవడం వల్ల పెద్దగా ఫలితం లేదు. ఆ అంశం ఏదైనా ఆమోదించే వ్యక్తి యొక్క సాక్ష్యం యొక్క స్వాభావిక బలహీనతతో పాటు మాత్రమే వెళుతుంది.

PW.17-కిషన్ జాము గోయల్ డిసెంబర్ 1987లో నిర్బంధంలో ఉన్నారు. తాను 10-12-1987న A.2-రామ్ కిషోర్ యాదవ్ తో కలిసి కోర్టు వరండాలో ఉన్నానని , ఆపై A.2 దుండగులతో తీసుకెళ్తున్నట్లు చూశానని తన సాక్ష్యంలో పేర్కొన్నాడు. మేము ఎత్తి చూపినట్లుగా , A.1-గోపాల్ మహారాజ్ కేసును డీల్ చేస్తున్నప్పుడు , PW.17-కిషన్ జాము గోయల్ సాక్ష్యం ద్వారా అందించబడిన ధృవీకరణ PW.2 యొక్క సాక్ష్యం యొక్క నిజం గురించి న్యాయ మనస్సులో విశ్వాసాన్ని నిర్ధారించడానికి సరిపోదు. ఇది ఒక సందర్భం కావచ్చు , కానీ కోర్టులో PW.2 నిజమే మాట్లాడిందని హామీ ఇవ్వడానికి మాకు మరిన్ని పరిస్థితులు అవసరం.

A.4-రామ్ ప్రసాద్ యాదవ్ పై తన ఆరోపణకు సంబంధించి PW.2-అనిల్ చౌదరి యొక్క సాక్ష్యాన్ని ధృవీకరించడానికి సహేతుకంగా దృఢమైన పరిస్థితి ఒకటి ఉంది. Ext.170 అనేది A.4-రామ్ ప్రసాద్ యాదవ్ పై పోలీసులు ఒక చిన్న కేసు నమోదు చేశారని మరియు 12.12.1987న పోలీసులు అతనిని అదుపులోకి తీసుకున్నారని చూపించే పోలీసు నివేదిక. PW.29 హెడ్ కానిస్టేబుల్ వాంగ్మూలం ఇచ్చాడు, విలాస్ ములాత్కర్ అనే వ్యక్తి A.4-రామ్ ప్రసాద్ యాదవ్ బహిరంగ ప్రదేశంలో మద్యం మత్తులో వికృత దృశ్యం సృష్టించాడని ఫిర్యాదుతో పోలీస్ స్టేషన్ కు వెళ్లాడు. మరియు అతనిపై కోడ్ సెక్షన్ 151 కింద కేసు నమోదు చేసి 12.12.1987న లాకప్ లో ఉంచారు.

12.12.1987న A.4ను అలా అరెస్టు చేయడం వివాదాస్పదం కాదు. ఈ కేసులో సంఘటన జరగడానికి ముందే A.4 బెయిల్ పై విడుదలయ్యాడని , అందువల్ల అతని అరెస్టు ఈ కేసులో ఎటువంటి ఉపయోగం లేదని వాదన. అది అలా కావచ్చు మరియు సంఘటన ముగిసే వరకు అతను జైలులో ఉండాలా వద్దా అనే ప్రశ్న మాకు లేదు. మేము PW.2 యొక్క సాక్ష్యాధారాలను పరిశీలిస్తున్నాము మరియు ఇతర సాక్ష్యాల ద్వారా అది ఎంతవరకు ధృవీకరించబడిందో నిర్ధారిస్తున్నాము. ఆ పరిశీలనలో 12.12.1987న A.4 అరెస్టు PW.2 సాక్ష్యాన్ని బలపరిచే ఒక సందర్భం అని మేము గమనించాము.

PW.3 యొక్క సాక్ష్యం ధృవీకరించే విలువగా గుర్తించబడిన మరొక సాక్ష్యం. అతను 17 సంవత్సరాల వయస్సు గల బాలుడు , అప్పుడు విద్యార్థి. A.2-రామ్ కిషోర్ యాదవ్ తో తనకు కూడా సంబంధాలు ఉన్నాయని నిలదీశారు. 15.12.1987 , సుమారు 1.30 P.M. అతను A.5 మరియు A.10తో పాటు డఫరిన్ బస్ స్టాప్ లో నిలబడి ఉండగా , A.4 మరియు A.6 మరియు A.7తో సహా మరికొందరు వారితో పాటుగా చేరారు మరియు PW.2 కూడా తర్వాత వచ్చారు. A.4 "మీరు అప్పగించిన పనిని నిర్వహించండి మరియు పర్యవసానాల గురించి బాధపడకండి" అని వారికి చెప్పడం వినిపించింది, మరియు A.4 అన్ని ఖర్చులను తానే భరిస్తానని వారికి హామీ ఇచ్చారు. సంఘటన జరిగిన మరుసటి రోజు , A.6-అనిల్ ధోటే PW.3-సుదీర్ పోహోకర్ ను A.4-రామ్ ప్రసాద్ యాదవ్ ఇంటికి కొంత డబ్బు వసూలు చేయడానికి పంపాడు. PW.3, A.4కి వెళ్లి అతని నుండి కొంత డబ్బు వసూలు చేసి, ఆపై A.4 అతనిని పోలీసులు అనుమానిస్తున్నారని , అందువల్ల అతను తదుపరి నిధులను తర్వాత మాత్రమే సరఫరా చేయగలనని చెప్పాడు. A.4-రామ్ ప్రసాద్ పాత్ర గురించి PW.3 చెప్పిన సారాంశం ఇది.

హత్య కేసులో A.4-రామ్ ప్రసాద్ ప్రమేయం గురించి హామీ ఇవ్వడానికి PW.3 యొక్క పైన పేర్కొన్న సాక్ష్యం మరొక అంశం. అయితే , దీనిని హైకోర్టు లెక్కించలేదు కానీ పెద్దగా పట్టింపు లేదు. PW.2-అనిల్ చౌదరి యొక్క సాక్ష్యం ఎంత మేరకు చర్య తీసుకోగలదనే ప్రశ్న ఇప్పుడు మనం ఎదుర్కొంటున్నాము. ఈ హత్యతో A.4-రామ్ ప్రసాద్ ను ఇరికించినంత వరకు PW.2 యొక్క సాక్ష్యం నిజమని అంగీకరించవచ్చని పైన పేర్కొన్న పరిస్థితుల నుండి మేము హామీ ఇస్తున్నాము.

మేము A.4-రామ్ ప్రసాద్ కు వ్యతిరేకంగా మా నిర్ధారణను నమోదు చేసినప్పుడు , శ్రీ ఆర్.ఎస్.లంబాట్ మా కృతజ్ఞతలు కూడా నమోదు చేయడానికి మేము బాధ్యత వహిస్తాము. లాంబాట్ (A.4 కోసం వాదించిన న్యాయవాది) అతను ఈ కేసులో వాస్తవాలు మరియు సాక్ష్యాలతో చేసిన క్షణమైన చేతి లోతైన అధ్యయనంతో నిందితుడికి అందించిన సమర్థ సహాయం కోసం.

ఫలితంగా A.5-బాబా స్వామి , A.6-అనిల్ మోతిరామ్ ధోటే , A.7-రాజు గల్టోట్ మరియు A.10-ప్రమోద్ మోతీరామ్ ఇంగాలే దాఖలు చేసిన అప్పీళ్లు కొట్టివేయబడ్డాయి. కానీ మేము A.1-గోపాల్ మహారాజ్ దాఖలు చేసిన అప్పీళ్లను అనుమతిస్తాము మరియు అతనిపై హైకోర్టు విధించిన నేరారోపణ మరియు శిక్షను రద్దు చేస్తున్నాము. అతని బెయిల్ బాండ్ డిస్చార్జ్ అవుతుంది. అయితే , మేము

A.4-రామ్ ప్రసాద్ యాదవ్ పై హైకోర్టు విధించిన నేరాన్ని మరియు శిక్షను ధృవీకరిస్తున్నాము మరియు అతని అప్పీల్ ను తోసిపుచ్చాము. మిగిలిన శిక్షా కాలాన్ని జైలులో పెట్టడానికి సత్వర మరియు అవసరమైన చర్యలు తీసుకోవాలని సెషన్స్ జడ్జి, అమరావతిని మేము ఆదేశిస్తున్నాము.

నిందితులు నం. 4, 5, 6, 7 మరియు 10 దాఖలు చేసిన అప్పీళ్లు కొట్టివేయబడ్డాయి.

నిందితుడు No.A-1 ద్వారా దాఖలు చేయబడిన అప్పీలు అనుమతించబడ్డాయి.